19/08/2020

Πνευματικά διδάγματα από την θάλασσα

/ Γνώμες

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μάνης κ. Χρυσοστόμου Γ’

Ὡς εἶναι γνωστόν, τά δύο τρίτα τῆς γῆς καλύπτονται ἀπό νερό. Εἰδικότερα, ἡ θάλασσα τυγχάνει ἕνα ἀπό τά μεγαλοπρεπέστερα ἔργα τῆς θείας Δημιουργίας. Ἄν, οἱ μύριοι αὐτοί ἄνθρωποι τοῦ Ξενοφῶντος ἀνεφώνησαν μέ χαρά «θάλαττα, θάλαττα», ὅταν μετά ἀπό περιπετειώδη περιπλάνηση στίς πεδιάδες καί τά ὄρη τῆς Μεσοποταμίας καί τῆς Ἀρμενίας ἀπό τά ὑψώματα τοῦ Πόντου ἀντίκρυσαν τήν θάλασσα, πόση ὑψίστη θεία ἀξία ἔχει ὁ βιβλικός λόγος τῆς Γενέσεως: «Καί ἐκάλεσεν ὁ Θεός τήν ξηράν γῆν καί τά συστήματα τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θαλάσσας καί εἶδεν ὁ Θεός ὅτι καλόν...καί ἐγένετο ἑσπέρα καί ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τρίτη» (Γεν. 1, 10-13).

Συχνά μάλιστα στήν Ἁγία Γραφή γίνεται ἀναφορά στή θάλασσα, τόσο στήν Παλαιά ὅσο καί στήν Καινή Διαθήκη. Στήν Παλαιά Διαθήκη πολλές φορές ἀναφέρεται ἡ θάλασσα. Ὁ Ψαλμωδός θά γράψει: «Αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καί εὐρύχωρος, ἐκεῖ ἑρπετά, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός, ζῶα μικρά μετά μεγάλων» (Ψ. 103, 25) καί ἀκόμη «Οἱ καταβαίνοντες εἰς θάλασσαν ἐν πλοίοις,

ποιοῦντες ἐργασίαν ἐν ὕδασι πολλοῖς, αὐτοί εἶδον τά ἔργα Κυρίου καί τά θαυμάσια αὐτοῦ ἐν τῷ βυθῷ» (Ψ. 106,23-24). Ἀλλά καί ὁ προφήτης Ἰωνᾶς, ριφθείς στή θάλασσα καί ἐκεῖ, ἀπό τήν κοιλία τοῦ κήτους προσευχήθηκε στό Θεό γιά τήν μετάνοιά του, καί τήν σωτηρία του. «Καί προσηύξατο Ἰωνᾶς πρός Κύριον τόν Θεόν αὐτοῦ ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ κήτους καί εἶπεν: Ἐβόησα ἐν θλίψει πρός Κύριον τόν Θεόν μου καί εἰσήκουσέ μου ἐκ κοιλίας ἅδου κραυγῆς μου ἤκουσας φωνῆς μου. Ἀπέρριψάς με εἰς βάθη καρδίας θαλάσσης καί ποταμοί ἐκύκλωσάν με πάντες οἱ μετεωρισμοί σου καί τά κύματά σου ἐπ’ ἐμέ διῆλθον. Καί ἐγώ εἶπα˙ Ἀπῶσμαι ἐξ ὀφθαλμῶν σου˙ ἄρα προσθήσω τοῦ ἐπιβλέψαι με πρός ναόν τόν ἅγιον σου; περιεχύθη μοι ὕδωρ ἕως ψυχῆς, ἄβυσσος ἐκύκλωσέ με ἐσχάτη... καί προσέταξε Κύριος τῷ κήτει καί ἐξέβαλεν τόν Ἰωνᾶν ἐπί τήν ξηράν». (Ἰωνᾶς, 2, 2-11). **Ἔπειτα στήν Καινή Διαθήκη διαπιστώνουμε ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός ἀγάπησε τήν θάλασσα, χρησιμοποίησε εἰκόνες ἀπό τήν θάλασσα γιά τίς Παραβολές Του καί τήν διδασκαλία Του.** Ἄλλοτε τόν ἀτενίζουμε περιπατοῦντα παρά τήν θάλασσαν, ἄλλοτε περιπατοῦντα ἐπί τήν θάλασσαν καί ἄλλοτε νά φανερώνεται μετά τήν Ἀνάστασή Του ἐπί τῆς θαλάσσης. Ἄλλη φορά ἐπιτιμᾶ τήν θάλασσα καί οἱ ἄνεμοι καί ἡ θάλασσα ὑπακούουν στήν ἐντολή Του καί ἄλλη φορά κάμνει τό πλοῖον «ἄμβωνα» καί κηρύττει τόν θεῖον λόγον στούς εὑρισκομένους στήν ξηρά. Ὁ Ἀπ. Παῦλος, ἔπειτα ὅπως πληροφορούμεθα ἀπό τίς «Πράξεις» καί τίς Ἐπιστολές του πόσα καί πόσα ταξείδια δέν πραγματοποίησε διά θαλάσσης ἀλλά καί πόσους κινδύνους δέν ὑπέστη ἀπό τά ἄγρια κύματά της. Ἀπό τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀξίζει νά ἀναφέρουμε τόν Μέγα Βασίλειο, ὁ ὁποῖος στό περισπούδαστο σύγγραμμά του «Ἑξαήμερος» θά διαθέσει δύο ὁλόκληρες ὁμιλίες, τήν ἑβδόμη καί τήν ὀγδόη, γιά νά ἀναπτύξει τήν πατερική διδασκαλία του.

Δίνει, λοιπόν, ἀφορμή ἡ θάλασσα γιά πολλά πνευματικά, ἠθικά διδάγματα. Προσεγγίζουμε μερικά: Τό πρῶτον, τό ὁποῖον μανθάνουμε ἀπό τήν θάλασσα εἶναι ἡ ὄψη της. Ἄλλοτε ἀγρία καί ἄλλοτε ἤρεμη. Κύματα ἐγείρονται καί πλοῖα κλυδωνίζονται καί φθάνουν καί μέχρι σέ ναυάγια καί ἄνθρωποι πνίγονται. Ἀλλά ἔχουμε καί θάλασσα μέ ἠρεμία καί γαλήνη πού σέ εὐχαριστεῖ καί σέ ξεκουράζει. Ἔτσι ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου ὁμοιάζει μέ θάλασσα. Ἄλλοτε βίος τρικυμιώδης καί ἄλλοτε γαλήνιος. Ἡ τρικυμία εἶναι εἰκόνα τῆς τρικυμισμένης ψυχῆς ἀπό τήν ἁμαρτία. Ἡ ἁμαρτία πού δημιουργεῖ ὁ διάβολος καί τά πάθη εἶναι ὁ μέγας κλύδων. Αὐτό λέγει καί ὁ ἱερός ὑμνογράφος ὅταν στιχουργεῖ: «Ὡς κύματα θαλάσσης ἐπ’ ἐμέ ἐπανέστησαν αἱ ἀνομίαι μου˙ ὡς σκάφος ἐν πελάγει ἐγώ μόνος χειμάζομαι ὑπό πταισμάτων πολλῶν˙ ἀλλ’ εἰς εὔδιον λιμένα ὁδήγησόν με, Κύριε, τῇ μετανοίᾳ καί σῶσον με» (Ὄρθρος τῆς Δευτέρας, Γ’ Ἑβδομάδος Πεντηκοσταρίου). Ψυχή ὅμως πού ἔχει καθαρισθεῖ καί ἐξαγνισθεῖ μέ τό Μυστήριον τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως καί Μετανοίας ὁμοιάζει μέ θάλασσα γαλήνια καί ἤρεμη. Αὐτό καί ἐπιδιώκουμε.

Ἔπειτα στή θάλασσα, ἔχουμε τό πέλαγος, τούς ὐφάλους, τούς σκοπέλους ἀλλά καί τούς λιμένες.

Ἡ ζωή μας εἶναι πέλαγος. Δέν γνωρίζουμε τί θά ἀντιμετωπίσουμε. Ὅμως ταξειδεύουμε σ' αὐτή τή ζωή. Ἐξαρτᾶται βέβαια ποῖον ἔχουμε Κυβερνήτη τοῦ πλοίου μας, ποῖος μᾶς κατευθύνει στή πορεία μας καί τί εἴδους πυξίδα ἔχουμε ὡς σύμβολον ζωῆς. Ἔτσι βλέπουμε ὅτι ὅλα τά ἔχει ἡ ζωή, δηλαδή καί θλίψεις καί δοκιμασίες καί ἀποτυχίες καί ἀσθένειες. Ἔχει ὅμως καί ἐπιτυχίες, χαρές καί πνευματικές νῖκες.

Οἱ ὕφαλοι εἶναι οἱ βράχοι λίγο κάτω ἀπό τήν ἐπιφάνεια καί οἱ σκόπελοι εἶναι οἱ βράχοι οἱ ὁποῖοι ἐξέχουν τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Καί τά δύο πολύ ἐπικίνδυνα σημεῖα γιά τήν ναυσιπλοΐα. Ἐάν δέν δώσει τήν δέουσα προσοχή ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου, τότε καί μία μικρή παρέκκλιση ἐκ τῆς καθωρισμένης γραμμῆς μπορεῖ νά ρίξει τό πλοῖον ἐπί ὑφάλου ἤ τοῦ σκοπέλου καί νά προξενηθεῖ συντριβή καί ναυάγιον. Καί βέβαια γιά μέν τούς ὑφάλους ὀφείλει ὁ κυβερνήτης νά συμβουλεύεται τόν ναυτικό χάρτη, γιά δέ τούς σκοπέλους νά βλέπει τούς φάρους. Ἄν λοιπόν χρειάζεται μεγάλη προσοχή γιά τούς ὑφάλους καί τούς σκοπέλους τῆς θάλασσας, ἔτσι εἶναι ἀνάγκη καί ὁ πιστός χριστιανός νά προφυλάσσεται ἀπό τούς πνευματικούς ὑφάλους καί σκοπέλους, τίς μεθοδεῖες τοῦ διαβόλου, τίς πονηρίες, τούς πειρασμούς, τήν πλάνη σέ θέματα πίστεως καί τίς ποικίλες ἀνηθικότητες πού κρυπτομένη ἡ ἁμαρτία φέρει στόν ἀγωνιζόμενο χριστιανό. Ἀκόμη μήν ἀμφιβάλλουμε ὅτι καί κακοί καί μοχθηροί ἄνθρωποι ὁμοιάζουν μέ τούς σκοπέλους, οἱ ὁποῖοι προξενοῦν καταστροφή καί τραγικά ναυάγια σέ οἰκογένειες καί στήν κοινωνία.

Ἀλλά ποιός τό περιμένει. Καί αὐτή ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης μπορεῖ νά μᾶς διδάξει. Αὐτός ὁ κόκκος θραύσματος ὀρυκτῶν ἤ πετρωμάτων, τό ἐλαχιστότερο μόριον τῆς ὕλης μπορεῖ νά σταθεῖ διδάσκαλός μας. Ἀπό τό ἕνα μέρος συμβολίζει τό πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν καί ἀπό τό ἄλλο τίς φανερές καί ἀφανεῖς εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ. Δηλώνει ἀκόμη τήν ἀνασφάλεια καί τήν ἀστάθεια. Ὡραιοτάτη ἡ εἰκόνα τήν ὁποία παρουσιάζει ὁ Κύριος ὅταν ὁμιλεῖ γιά τά θεμέλια τῆς οἰκίας δηλ. τῆς πνευματικῆς ζωῆς: «Πᾶς ὁ ἀκούων μου τούς λόγους καί μή ποιῶν αὐτούς ὁμοιωθήσεται ἀνδρί μωρῷ ὅστις ᾠκοδόμησε, τήν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπί τήν ἄμμον καί κατέβη ἡ βροχή καί ἦλθον οἱ ποταμοί καί ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καί προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ καί ἔπεσε καί ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη» (Ματθ. 7, 26 – 27). Τό πνευματικόν μας, λοιπόν, οἰκοδόμημα ἐπί τοῦ βράχου τῆς πίστεως καί ὄχι στήν ἀστάθεια τῆς ἄμμου, τῆς ἀθεΐας καί τοῦ μηδενιστικοῦ ἀμοραλισμοῦ.

Δέν θά λησμονήσουμε σ' αὐτή τήν συνάφεια καί τούς λιμένες. Λιμένες εἶναι τά καταφύγια τῶν πλοίων. Ἡ ἀσφάλεια καί ἡ σωτηρία στά λιμάνια. Ἔτσι εἶναι καί ἡ Ἐκκλησία. Λιμένας ψυχῶν καί σωτηρίας. Ὡς λέγει ὁ Ἱ. Χρυσόστομος: «Καθάπερ λιμένας ἐν πελάγει, οὕτω τάς ἐκκλησίας ἐν ταῖς πόλεσιν ἔπηξεν ὁ Θεός, ἵνα ἀπό

τῆς ζάλης τῶν βιοτικῶν θορύβων ἐνταῦθα καταφεύγοντες, γαλήνης μεγίστης ἀπολαύωμεν». (P.G. 49,363). Ὡς γράφει μάλιστα μία Εὐχή τῆς τελετῆς τῶν ἐγκαινίων ἱεροῦ ναοῦ τήν ὁποία ἀπευθύνει ὁ Ἀρχιερεύς γονυπετής καί τήν ἀκοῦμε μέ ἰδιαίτερη κατάνυξη: «Ὁ Θεός ὁ ἄναρχος καί ἀΐδιος ἁγίασον τόν Οἶκον τοῦτον· πλήρωσον αὐτόν φωτός ἀϊδίου· αἱρέτισον αὐτόν εἰς κατοικίαν σήν· ποίησον αὐτόν σκήνωμα δόξης σόν· κατακόσμησον αὐτόν τοῖς θείοις σου καί ὑπερκοσμίοις χαρίσμασι· κατάστησον αὐτόν λιμένα χειμαζομένων». Λιμήν, λοιπόν, τῶν χειμαζομένων χριστιανῶν ὁ ἱερός ναός καθ' ὅτι ἐκεῖ τελεσιουργοῦνται τά ἱερά Μυστήρια καί ἁγιάζονται οἱ πιστοί καί εὐλογοῦνται καί λαμβάνουν τήν Χάριν.

Στή θάλασσα ἀκόμη ἔχουμε τά πλοῖα διαφόρων εἰδῶν τά ὁποῖα διασχίζουν ὅλα τά πλάτη καί τά μήκη τῶν θαλασσῶν καί ὠκεανῶν. Ἔτσι κατά τήν πατερική διδασκαλία, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ παρομοιάζεται πρός πλοῖον, τό ὁποῖον ἐξακολουθεῖ αἰῶνες τώρα νά πλέει, παρ' ὅλους τούς ἐναντίους ἀνέμους σ' ὅλες τίς θάλασσες τοῦ ἀνθρώπινου βίου. Εἶναι ἡ νοητή ναῦς. Εἶναι ἡ Ἐκκλησία ἐν πορείᾳ. Ὅπως λέγει δέ ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, «τρόπις (δηλ. καρίνα) εἶναι πρός τήν ἁγία Τριάδα ὀρθόδοξος πίστις. Δοκοί καί σανίδες, τά τῆς πίστεως δόγματα καί παραδόσεις. Ἱστός, ὁ σταυρός. Ἅρμενα (δηλ. τά χρήσιμα σκεύη τοῦ πλοίου), ἡ Ἐλπίς καί ἡ Ἀγάπη. Κυβερνήτης, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Πρωρεῖς (δηλ. ναύκληροι) καί ναῦται οἱ Ἀπόστολοι καί οἱ τῶν Ἀποστόλων διάδοχοι καί κληρικοί πάντες Γραμματικοί καί νοτάριοι, οἱ κατά καιρούς διδάσκαλοι. Ἐπιβάται, ἅπαντες οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοί. Θάλασσα, ὁ παρών βίος· πνεῦμα γαληνόν καί ζαφείριον, αἱ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πνοαί τε καί χάριτες. Ἄνεμοι, οἱ κατ' αὐτῆς πειρασμοί. Πηδάλιον δέ αὐτῆς, δι' οὗ πρός τόν οὐρανόν λιμένα ἰθύνεται, ἡ παροῦσα βίβλος τῶν ἱερῶν Κανόνων ἐστί».

Ἔτσι πάλιν μ' αὐτόν τόν συμβολισμό καταλαβαίνουμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ναῦς ὅπου βρίσκεται ὅλη ἡ ἀλήθεια. **Ὅπως ἡ ναῦς, τό πλοῖον στό ταξεῖδι του στή θάλασσα ὅλα ὀφείλει νά τά ἔχει καί δέν μπορεῖ νά λείπει τό πηδάλιον, ἡ μηχανή ἤ ἡ ἄγκυρα, ὁ κυβερνήτης, ὁ ναύτης, κατά παρόμοιον τρόπον καί ἡ Ἐκκλησία λειτουργεῖ μέ τούς κληρικούς της, τούς οἰκονόμους τῶν θείων Μυστηρίων καί ἁγιάζει τούς πιστούς καί μεταδίδει τήν Χάρι καί τό σπουδαιότερο θεώνει τόν ἄνθρωπο.** Γι' αὐτό καί κάθε ἀντεκκλησιαστική ἀντίληψη εἶναι πνευματική παρακμή. Ὁ σύγχρονος ἀρνητισμός γιά τήν Ἐκκλησία συνιστᾶ κατάπτωση καί ἡ ἐξαχρείωση τοῦ ἀνθρωπίνου γένους συμπίπτει μέ τήν ἀπομάκρυνση ἀπό τήν Ἐκκλησία καί τήν ἐγκατάλειψη τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ. Ὡστόσο ἡ Ἐκκλησία, ἐπειδή «συμπάσης τῆς Ἐκκλησίας στέφανος ὁ Χριστός», πορεύεται. Σ' αὐτή τήν ἀδιάκοπη πορεία, τό σημαντικότερο γιά μᾶς εἶναι ἡ παραμονή μας μέσα στό πλοῖο, ὅπου ἔχουμε τήν βεβαία ἐλπίδα ὅτι θά φθάσουμε στή «θάλασσα τήν ὑαλίνη» (Ἀποκ. 4,6), δηλαδή πλησίον τοῦ θρόνου τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Ὡς δέ λέγει ὁ ποιητής «τότε ἁρπάζουν οἱ ψυχές μας τίς κιθάρες τοῦ Θεοῦ καί ἄδουν τήν

καινήν ὠδήν, μ’ ἀπέραντη τήν γαλήνη».